

Juridiska fakultetens utvärdering av utbildning på forskarnivå: Rapport från den externa bedömagruppen

Härmed överlämnar den externa bedömagruppen sin rapport om den Juridiska fakultetens vid Uppsala universitet utbildning på forskarnivå. Bedömagruppen har bestått av följande ledamöter:

Prof. Anne Marie Frøseth, Bergens universitet

Prof. em. Christina Moell, Lunds universitet

Prof. Per-Anders Edin, Uppsala universitet

Doktorand Patrik Emblad, Göteborgs universitet

Prof. Anders Ekström, Uppsala universitet (ordf.)

Uppsala 21/12 2018

[sign.]

Anders Ekström, ordf. för bedömagruppen

Bedömargruppens underlag och arbetssätt

Bedömargruppen har haft tillgång till följande material:

1. Juridiska fakultetens självvärdering av utbildningen på forskarnivå
2. Fem aktuella doktorsavhandlingar från institutionen
3. Styrdokument och riktlinjer för forskarutbildningen på universitets- och fakultetsnivå
4. Kursplaner samt en särskild presentation av kursverksamheten inom utbildningen
5. Doktorandenkät från ht 2018
6. Allmänna och individuella studieplaner
7. Statistik över utbildningens volym, studietider och finansieringsformer för perioden 2008-2017
8. Material från tidigare utvärderingar och rapporter om fakultetens forskarutbildning på universitetsnivå (KoF 17, Forskarutbildningen vid UU 2016)
9. Frågeformulär för granskningsgruppen

Därutöver genomförde gruppen ett platsbesök vid fakulteten den 6-7 december 2018. Under dessa dagar genomfördes intervjuer med fakultetsledningen, ordförande och ledamöter i forskningsutskottet, prefekt, kursföreståndare, studierektor för forskarutbildningen, utbildningsledare, representanter för doktorandrådet och handledare.

I det följande redovisas först bedömargruppens övergripande intryck av utbildningen på forskarnivå vid Juridiska fakulteten. Därefter kommenteras de aspekter av utbildningen som genom underlagen och vid platsbesöket framträtt som särskilt relevanta. Detta avsnitt följs av en sammanställning av de särskilda *styrkor*, *utvecklingsområden* och *rekommendationer* som bedömargruppen identifierat under sitt arbete. I en avslutande bilaga redovisar gruppen sitt gemensamma svar på det frågeformulär som Juridiska fakulteten utformat för utvärderingen.

Juridiska fakultetens utbildning på forskarnivå

Övergripande bedömning

Juridiska fakultetens arbete med utbildning på forskarnivå präglas överlag av en mycket hög medvetenhet om utbildningens krav och centrala kvalitetsaspekter. Det finns en mycket kvalificerad organisation kring utbildningen med väl fungerande studierektorer, kursorganisation och ämnesexperter. För kontinuerlig uppföljning, antagningar och övergripande prioriteringar i forskarutbildningen ansvarar fakultetens särskilda forskningsutskott som leds av prodekanus. Bedömargruppen konstaterar att utbildningen mycket väl uppfyller de mål för utbildning på forskarnivå som uttrycks i högskoleförordningen, Uppsala universitets centrala riktlinjer och Juridiska fakultetens egna mål och strategier för forskning och forskarutbildning.

Bedömargruppen konstaterar också att den aktuella utvärderingen i sig har stimulerat och förstärkt fakultetens fortlöpande kvalitetsarbete inom forskarutbildningen. Den har gett anledning till en mer allmän översyn av rutiner och strategier kopplade till utbildningen, motiverat genomförandet av en doktorandenkät samt gett fakulteten tillfälle att följa upp de rekommendationer om forskarutbildningen och fakultetens forskningsmiljö som uttrycktes i KoF 17. På fakulteten pågår också ett utvecklingsarbete i några särskilda arbetsgrupper kopplade till forskarutbildningen, framför allt kring det stora antalet forskarutbildningsämnen och samordningen mellan ämnen.

På en övergripande nivå konstaterar granskningsgruppen att utbildningens särskilda och miljöspecifika utmaningar och förbättringsmöjligheter framför allt är kopplade till vad fakulteten beskriver som sin decentraliserade forskningsstrategi. Doktoranderna ingår dels i ämnesnära miljöer med seminarier och handledare, dels i den samlade forskningsmiljö som fakulteten utgör. Med hela 15 forskarutbildningsämnen (enligt Allmän studieplan för forskarutbildningen vid Juridiska fakulteten i Uppsala; antagningsstatistiken i underlaget förtecknar 16 ämnen), totalt 5-6 disputationer/år (genomsnitt senaste tio åren), en nedåtgående trend i total antagningsvolym och ett tiotal ämnen med 0-2 aktiva doktorander väcks frågor om likvärdighet i utbildningen, kritisk massa i seminarier och kontinuiteten mellan gemensamma och ämnesegna aspekter av forskarutbildningen. Centrala strategiska överväganden för fakulteten är därför kopplade till volym- och finansieringsfrågorna mer generellt, men också till hur samordningen och utbytet mellan ämnen och inom doktorandgruppen kan stärkas samt till avvägningen mellan enskilt och institutionellt ansvar i utbildningsmiljön.

Särskilda bedömningsområden

Forskarutbildningens internationalisering. Inom Juridiska fakulteten pågår, i likhet med andra fakulteter och lärosäten, en internationalisering av forskarutbildningen. Det kommer bland annat till uttryck i förändrat söktryck, en ökad närvaro av doktorander i miljön med grundläggande utbildning i andra länder, och en ökad förväntan om att doktoranderna ska få erfarenhet från internationella konferenser och forskningsnätverk under sin studietid.

Bedömargruppen konstaterar att det finns mycket goda möjligheter för fakultetens doktorander att söka ekonomiskt stöd för resor till konferenser och andra utlandsvistelser. Dessa möjligheter är tillgängliga för alla doktorander. När det gäller målet att introducera doktoranderna i internationella nätverk, och inom ramen för forskarutbildningen utveckla en förmåga att presentera och diskutera sin forskning i internationella sammanhang, är mindre ämnesmiljöer mer avhängiga av enskilda handledares och forskares initiativ. Det kan därför finnas skäl att tydliggöra hur och genom vilka obligatoriska inslag denna aspekt av utbildningen uppfylls på ett för alla doktorander likvärdigt sätt.

Närvaron av doktorander med internationell bakgrund är positiv för hela fakultetens doktorand- och forskningsmiljö. Utlysningar av lediga platser inom utbildningen på forskarnivå sker på svenska och engelska. Fakulteten rapporterar ett ökat intresse från internationella sökande i de ordinarie utlysningarna. En annan aspekt är utvecklingen av nya internationella rättsvetenskapliga fält med möjligheter till samarbeten som har inslag av doktorandmedverkan.

Sammantaget gör detta att det finns ett ökat behov vid fakulteten att sätta fokus på de internationella doktorandernas situation. Tre aspekter framstod för bedömargruppen som särskilt viktiga att arbeta med. Det gäller, för det första, frågan om likvärdighet inom utbildningen och särskilt tillgången till kurser på engelska för de internationella doktoranderna. För det andra kan internationaliseringen av forskarutbildningen ge skäl att överväga antagningsförfarandet så att bedömningen av sökande från andra länder blir så likvärdig och kvalificerad som möjligt. En tredje aspekt gäller de särskilda krav och omsorger som är kopplade till introduktionen av internationella doktorander. Även detta är frågor där samordning bör ske mellan ämnena.

Bedömargruppen noterar att frågan om internationalisering även lyftes i samband med KoF 17. Mot bakgrund av den förändring av villkoren för forskarutbildning och forskningsmiljön i stort som fakulteten rapporterar om kan det även vara värdefullt att tydliggöra vilka övergripande mål och medel för internationalisering som Juridiska fakulteten vill arbeta med framöver.

Forskarutbildningens kurser. Doktoranderna vid Juridiska fakulteten erbjuds en mycket kvalificerad kombination av gemensamma, obligatoriska kursmoment och fördjupande kompletteringskurser. Den obligatoriska inledningskursen ger en viktig teoretisk bas, men har dessutom den för hela utbildningsmiljön viktiga funktionen att skapa en gemensam och intensiv intellektuell plattform för de nyantagna doktoranderna. Med nuvarande volym på utbildningen kan kursen ges vartannat år. Kompletteringskurserna erbjuds mer oregelbundet och utbudet varierar med doktorandernas inriktning, enskilda lärares initiativ och utvecklingen inom olika ämnen.

Givet den speciella strukturen på forskarutbildningen med många olika ämnen ter det sig särskilt angeläget att skapa bryggor och kontinuitet mellan den inledande teorikursen och doktorandernas fortsatta arbete. Ett fortsatt utbyte kring kopplingen mellan vetenskapsteoretiska frågor och doktorandernas enskilda projekt har även potential att bidra till att fakultetens avhandlingsarbeten sätts i närmare utbyte med varandra genom hela utbildningen.

Det är förhållandevis vanligt att doktoranderna läser kurser som ges vid andra lärosäten eller inom ramen för olika samarbeten. Övriga kursmoment utgörs av obligatorisk litteraturkurs och närvaro vid seminarier. Här kan olika avvägningar och jämförelser med andra utbildningar på forskarnivå inom och utanför rättsvetenskapen göras. Bedömargruppen menar att sådana seminarier som är poänggivande och obligatoriska inom forskarutbildningen ska vara förlagda till vanlig arbetstid. En annan fråga som är viktig att fortlöpande bevaka är om skillnader i tillgång till kurser inom de olika ämnena får konsekvenser för studietider och kvalitet i forskarutbildningen.

En mer generell fråga handlar om hur utbudet av kompletteringskurser kan och bör planeras över tid och enligt vilka prioriteringar. Givet utbildningens volym och många ämnesinriktningar är det oundvikligt att utbudet till stor del styrs av enskilda lärares initiativ och kompetens. Samtidigt är det önskvärt att utbudet av kurser också kan möta förändrade kunskapsbehov i forskning och samhälle.

Progression, fortlöpande granskning och examinationsformer. Det finns en väl utvecklad och ändamålsenlig struktur för ventilerings- och granskning av avhandlingstext under utbildningstiden. Extern granskning vid något av dessa tillfällen är vanlig men inte obligatorisk. Rent allmänt menar bedömargruppen att inslag av extern granskning är kvalitetsdrivande i utbildningen. En möjlighet att överväga är därför att göra både halvtids- och slutseminariet obligatoriskt och alltid anlita externa granskare vid dessa tillfällen.

Examination av kurser och seminarier sker genom närvaro och pm. Det är värdefullt och främjar likvärdighet i bedömningen om litteraturkurserna i så stor utsträckning som möjligt kan examineras av fler vid samma tillfälle och involvera fler examinatorer än den enskilda handledaren. Formerna för examination av avhandlingen vid disputation följer UU:s allmänna riktlinjer vad gäller sammansättning av betygsnämnd, utseende av opponenter osv. Även här bör strävan vara att åstadkomma ett så starkt inslag av extern granskning som möjligt. Vid några lärosäten har man gått ifrån principen om att ha en intern ledamot i betygsnämnden.

Progression garanteras och följs upp genom framläggingsseminarier, handledning och fortlöpande examination av kurser. Det är tydligt att sättet att använda ISP varierar mellan handledarna, och att doktoranderna inte uppfattar ISP som ett effektivt verktyg för att åstadkomma progression i utbildningen. Bedömargruppen vill därför peka på möjligheterna att använda ISP som ett "levande dokument" vilket kontinuerligt (inte bara årsvis) används i handledarmöten för att planera, följa upp och skapa provisoriska avslut i arbetet med avhandlingen. Det kan också vara ett hjälpmedel för att tydliggöra vilka förväntningar doktorand och handledare kan ha på varandra.

Antagningsförfarandet i forskarutbildningen. Juridiska fakultetens rutiner för antagningen till utbildningen på forskarnivå uppfyller centrala riktlinjer om öppna utlysningar i konkurrens och har genomgående ett tydligt fokus på relevanta kvalitetskriterier. Vid bedömningen av sökande läggs särskilt stor vikt på de sökandes forskningsplan, som vid en jämförelse med likvärdiga miljöer är förhållandevis

omfattande. Utöver detta kan ett handledarintyg bifogas ansökan där en tilltänkt handledare vid fakulteten yttrar sig över det föreslagna projektet. En särskild bedömningskommitté bereder de fakultetsfinansierade utlysningarna, men slutlig rangordning görs i forskningsutskottet som i vissa fall även väger in prioriteringar som grundas i olika ämnesbehov.

Mot bakgrund av att sökfältet till utbildningen breddas kan det finnas skäl att jämföra med praxis inom närliggande utbildningar. I vissa miljöer läggs större vikt vid examensarbeten eller motsvarande tidigare prov på de sökandes förmåga att behandla vetenskapliga problem empiriskt och analytiskt i längre texter. Ett argument är att detta ger en bättre bild av de sökandes faktiska förmåga att arbeta självständigt med större forskningsuppgifter. Ett annat argument kan vara att det ger externa sökanden en mer likvärdig behandling.

En aspekt av fakultetens antagningsrutiner som bedömagruppen var kritisk till var kravet på handledarintyg. Även om detta utlåtande inte skulle tillmätas någon särskild vikt vid antagningen, utöver att dokumentera att fakulteten kan tillhandahålla handledarkompetens inom det aktuella området, ger det sökande med redan etablerade kontakter vid fakulteten ett försteg. Det är därför bättre att hänskjuta frågan om handledare till ett senare skede, och vid behov anlita extern handledning som kan komplettera den interna huvudhandledarens kompetens, eller om det inte skulle vara möjligt ändra det enskilda projektets inriktning så att handledning kan ges.

Karriärplanering inom forskarutbildningens ramar. Olika former av karriärstöd inom forskarutbildningen kan utvecklas i åtminstone tre riktningar. För det första förberedelser för arbetet som akademisk lärare; för det andra förberedelser för forskaryrket; för det tredje förberedelser till yrken utanför universitetet. Fakulteten tar i sina strategiska överväganden hänsyn till framtida behov av forskarutbildad lärarkraft inom rättsvetenskapens olika delar. De flesta doktoranderna går högskolepedagogisk kurs och beviljas prolongation för detta. De introduceras också till undervisningen inom sina ämnen. Fakulteten har även anordnat särskilda dagar kring till exempel extern forskningsfinansiering. Fakultetens kontakter med praktiker och professioner utanför högskolan skapar också möjligheter till fruktbara utbyten.

Doktoranderna efterfrågar karriärstöd och upplever att möjligheterna till arbete inom utbildning och forskning efter disputation är mycket begränsade. Samtidigt rapporterar fakulteten att intresset för särskilda karriärdagar varit förhållandevis begränsat. Det kan därför vara värdefullt att överväga med vilka andra åtgärder fakulteten kan stödja doktorandernas karriärplanering, samt vilka särskilda inslag i utbildningen som syftar till att utveckla förmågor som kan överföras till arbetslivet både innanför och utanför universitetet.

Avhandlingarnas form och innehåll. Det finns inom Juridiska fakulteten och rättsvetenskapen i stort en lång tradition av omfattande monografiavhandlingar. Det urval avhandlingar från de senaste åren som bedömagruppen tagit del av består av fyra monografier och en sammanläggningsavhandling. Vad gäller monografierna konstaterar gruppen att de är förhållandevis omfattande och att kopplingen mellan dem inbördes

och till angränsande forskning kunde vara mer utvecklad. Det gäller kopplingen dels till aktuell teoriutveckling inom respektive forskningsfält, dels till angränsande forskning, andra avhandlingar och vetenskapliga diskussioner i den egna miljön. Det senare kan särskilt förväntas inom mer gränsöverskridande och tvärvetenskaplig områden. En tydligare placering av forskningsuppgiften inom ett aktuellt forskningsfält kan både vara ett sätt att tydliggöra det aktuella forskningsbidraget och att göra framställningen mer effektiv. En större kontinuitet mellan den inledande teorikursen och det fortlöpande avhandlingsarbetet – till exempel i form av ett ämnesövergripande seminarium där doktoranderna under hela utbildningstiden lägger fram sina forskningsöversikter, metod- och teoriavsnitt – skulle också kunna bidra till att förstärka kopplingen mellan avhandlingarna inbördes och till respektive forskningsfält, och på samma gång begränsa det allmänt redovisande inslaget i monografien.

I takt med att sammanläggningsavhandlingar blir vanligare, och publiceringsmönstren inom forskningen och även under doktorandernas utbildningstid förändras, är det viktigt att utforma kriterier och riktlinjer för sammanläggningsavhandlingars form och omfång. Samma kvalitetskriterier och bedömningsgrunder vid disputation gäller oavsett typ av avhandling, och det är viktigt att till såväl doktorander som handledare förmedla att det inte finns någon principiell skillnad i status eller kvalitetskrav mellan monografi och sammanläggningsavhandling. I samband med att en ny praxis etableras kan det likväl finnas skäl att utforma riktlinjer för sammanläggningsavhandlingar, ett arbete som pågår vid fakulteten. Två viktiga aspekter att beakta är dels hur samförfattarskap bedöms och hanteras, dels vilken funktion den så kallade kappan ska fylla.

Forskningsmiljö och seminariekultur. Doktoranderna vid Juridiska fakulteten har tillgång till ett stort utbud av reguljära seminarier, workshops och andra vetenskapliga aktiviteter. En del av detta utbud är organiserat ämnesvis, annat är gemensamt för hela doktorandgruppen eller av en mer ämnesövergripande karaktär. Även i detta avseende ligger den främsta utmaningen för fakulteten i att skapa likvärdiga miljöer och kritisk massa inom ämnen med ett fåtal doktorander. I små miljöer är det av samma skäl extra viktigt att handledarna och fakulteten i stort utvecklar former för att introducera doktoranderna i relevanta nätverk och angränsande vetenskapliga miljöer.

I en decentraliserad forskningsmiljö är det av liknande skäl viktigt med transparens och tydlig kommunikation så att nyantagna doktorander snabbt och enkelt kan skaffa sig en inblick i miljöns seminarier och andra vetenskapliga arrangemang. Informalitet i ämnesmiljöerna kan lätt upplevas som ett hinder för den som är ny i en miljö. På denna punkt menar bedömargruppen att viktiga förbättringar kan göras med förhållandevis enkla medel genom samordning, kommunikation och introduktion till forskningsmiljön för nya doktorander.

Doktorandernas arbetsmiljö. Vid sidan av utbildnings- och forskningsmiljön ingår doktoranderna i fakultetens gemensamma arbetsmiljö. Kombinationen av ett stort antal anställda på institutionsnivå och en decentraliserad struktur med ett betydande antal ämnesgrupper ställer stora krav på ledningsfunktionerna och i synnerhet prefekten. Utöver det arbete med arbetsmiljöfrågor som gäller samtlig personal finns några aspekter som särskilt rör doktorandgruppen. Ett sådant område är till vilka funktioner

doktoranderna kan vända sig för olika typer av problem. Det är en erfarenhet från många akademiska miljöer att det kan råda en oklarhet om vilken roll handledare, studierektor och prefekt har i förhållande till olika aspekter av den enskilda doktorandens arbetssituation. Det kan därför finnas ett behov av att återkomma till dessa frågor under doktorandernas utbildningstid även om information finns att tillgå.

En annan åtgärd som kan fylla liknande syften är att utveckla formerna för nyantagna doktoranders introduktion till arbetsplatsen i stort. För doktorander som ingår i små ämnesmiljöer kan också behovet av andra forum såsom gemensamma arbetsplatsmöten vara större.

Som en del av denna utvärdering har fakulteten genomfört en doktorandenkät som ger ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet med doktorandernas arbetsmiljö. Bedömaregruppen fick ta del av preliminära resultat från enkäten och kan inte dra några särskilda slutsatser av detta material. I den kommande bearbetningen av resultatet finns det anledning för fakulteten att följa upp svarsfrekvensen samt frågor om trakasserier och diskriminering.

Bedömaregruppen har inte haft något underlag för att följa upp arbetsmiljö i förhållande till de olika ämnesgrupperna. Rent allmänt kan dock konstateras att sårbarheten, och behovet av samordning på fakultetsnivå, också i detta avseende är störst i små miljöer.

Studietider och forskarutbildningens finansiering. Genomströmning och studietider skiljer sig inte nämnvärt från andra lärosäten och närliggande fakulteter.

Bedömaregruppen konstaterar att nettostudietiderna ligger mellan fem och sex år, men att bruttostudietiderna är väsentligt längre och i genomsnitt över åtta. Det ger anledning att överväga och utveckla åtgärder för att minska studietiderna.

Det är särskilt viktigt att fakulteten följer upp eventuella skillnader i studietider mellan de olika ämnena. Det är svårt att dra definitiva slutsatser av den statistik som finns i underlaget, men den tyder på att studietiderna generellt skiljer sig åt mellan till exempel civilrätt och miljö rätt.

För närvarande pågår ett arbete vid fakulteten för att utreda framtida möjligheter till stipendiefinansiering inom forskarutbildningen. Den fördyring av doktorandplatser som skett genom regeln om tjänst har tveklöst påverkat den totala volymen doktorander över tid. Det viktigaste arbetet givet dessa ramar handlar om att kunna säkra en stabil antagning över tid på en tillräckligt hög nivå. Bedömaregruppen har inga färdiga lösningar på denna viktiga fråga, men menar att viss prioritering och samordning kan vara viktiga medel för att öka inslaget av extern finansiering i forskarutbildningen. Det finns också skäl att överväga olika modeller för att stimulera en ökad andel extern finansiering inom forskarutbildningen, till exempel genom att reservera resurser för att finansiera externt finansierade doktoranders fjärde år i utbildningen. Oavsett vilka prioriteringar fakulteten väljer att göra är detta ett område där långsiktiga strategier behövs.

Styrkor, utvecklingsområden, rekommendationer

Styrkor

Bedömargruppen konstaterar att utbildningen på forskarnivå vid den Juridiska fakulteten är förankrad i en fullskalig rättsvetenskaplig miljö med stor vetenskaplig bredd och ett betydande djup. Några av dess utmärkande styrkor är:

- att doktoranderna sammantaget har tillgång till en rik forskningsmiljö med stort utbud av seminarier och andra vetenskapliga aktiviteter;
- att det finns en väl fungerande och engagerad ledning för utbildningen på forskarnivå;
- att fakultetens arbete med forskarutbildningen genomgående har ett tydligt fokus på centrala kvalitetsaspekter och examensmål;
- att introduktionskursen är ambitiös, håller hög nivå, och skapar en gemensam intellektuell plattform för de nyantagna doktoranderna;
- att fakulteten sammantaget besitter en stor och högt kvalificerad handledarresurs;
- att handledarna generellt är mycket uppskattade av doktoranderna.

Utvecklingsområden

En utveckling av och högre grad av aktivitet i **handledarkollegiet** har potential att ge ökad kvalitet i utbytet mellan ämnena. Handledarkollegiet kan med fördel ha större fokus på frågor om "best practice" i handledningen och doktorandernas progression. Ett mer kontinuerligt kollegialt forum kan också utgöra en resurs för det strategiska arbetet med forskarutbildningens utveckling, samt för introduktionen av nya handledare.

Bedömargruppen konstaterar att det pågår en översyn av ämnesbeteckningar och ämnessamordning i forskarutbildningen. Den decentraliserade modell som fakulteten arbetar med sätter fokus på **de mindre miljöernas sårbarhet**. Det gäller frågor om kritisk massa och samtalskultur i seminarier och kurser, men också arbetsmiljö och likvärdighet i utbildningen och doktorandernas möjligheter till integrering i en dynamisk forskningsmiljö. Arbetet med samordning och strategisk prioritering i forskarutbildningen bör därför fortsatt vara ett centralt utvecklingsområde.

För att kunna garantera och öka **forskarutbildningens långsiktiga finansiering** och samlade volym bör finansieringsfrågorna, och möjliga åtgärder för att öka den externa finansieringen, prioriteras i fakultetens strategiska arbete med utbildningen på forskarnivå. Den pågående utvecklingen mot internationella och tvärvetenskapliga samarbeten är mycket positiv och kan öppna vägar till tematiska utlysningar och nya finansieringsformer i forskningen.

Ett annat utvecklingsområde är **kontinuiteten mellan introduktionskursen och den fortsatta utbildningen och den enskilda handledningen**. Den inledande kursen skapar en viktig teoretisk och intellektuell plattform för doktoranderna. Genom att till exempel utforma ett gemensamt teoriseminarium där doktoranderna fortlöpande lägger

fram teoriavsnitt, kappor och inledningskapitel, och fortsätter att diskutera principiella och ämnesöverskridande aspekter av sitt arbete, kan också banden mellan ämnen och enskilda avhandlingar stärkas.

Introduktionen och kommunikationen i den gemensamma utbildnings-, forsknings- och arbetsmiljön kan förbättras. Det finns en god tillgång till information genom websidor och sändlistor. Det finns ändå goda skäl att kontinuerligt se över särskilt hur introduktionen av nyantagna doktorander kan utformas på bästa sätt. Syftet bör vara att minska graden av informalitet och underlätta för nyantagna doktorander att snabbt komma in i miljön och få likvärdig tillgång till seminarier och annan information på svenska och engelska. Det gäller också tydligheten i kommunikationen av vilka frågor som hanteras av studierektor, handledare respektive prefekt.

Fakulteten anordnar särskilda karriärdagar för doktoranderna, tillhandahåller medel för utlandsvistelser och introducerar dem i undervisningen vid fakulteten. Vid sitt besök kunde bedömargruppen ändå konstatera att doktoranderna och fakultets- och utbildningsledningen har olika uppfattningar om doktorandernas karriärmöjligheter och behov av karriärstöd. Det kan därför vara fruktbart att i en gemensam diskussion mellan doktorander och ledningen av forskarutbildningen sätta fokus på frågor om **karriärutveckling**. Bedömargruppen föreslår att tre yrkesvägar tydliggörs i lika mån: yrket som universitetslärare, yrket som forskare, samt yrken utanför universitetet. Det kan i det sammanhanget även vara värdefullt att sätta fokus på postdoc-möjligheter lokalt och internationellt samt fakultetens arbete mot alumner. Det kan också vara angeläget att artikulera vilka specifika färdigheter och kompetenser som utvecklas genom forskarutbildningen, och hur detta knyter an till fakultetens sätt att arbeta mot samhällets behov av juridisk kunskap och expertis.

Ytterligare steg mot **samordning och integrering av forskarutbildningen** skulle även kunna omfatta gemensamma aktiviteter och ett utökat stöd i frågor kopplade till publiceringsstrategier, internationalisering, kommunikationen av forskningsresultat utanför det inomvetenskapliga sammanhanget samt vetenskaplig redlighet.

Rekommendationer

Mot den bakgrunden rekommenderar bedömargruppen att den Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet

- identifierar lämpliga arbetsformer och åtgärder för att bearbeta dessa utvecklingsområden;
- reserverar medel på fakultetsnivå för att ge finansieringsstöd till externt finansierade doktorander;
- tydliggör att det ingår i handledaruppdraget att kontinuerligt söka möjligheter till extern finansiering av doktorander;
- utarbetar en ny doktorandhandbok som på ett konkret sätt, och i samråd med doktorandgruppen, beskriver villkoren och förutsättningarna för forskarutbildningen och doktorandernas arbetsmiljö vid fakulteten;

- utvecklar en introduktionsvecka för nyantagna doktorander, bland annat med fokus på frågor om informationsvägar och integrering i arbetsmiljön, och med utgångspunkt i nuvarande doktoranders erfarenheter;
- förlägger samtliga poänggivande seminarier i forskarutbildningen till dagtid;
- avskaffar handledarintyget i antagningsprocessen;
- utvecklar handledarkollegiet så att det sammanträder oftare och kring frågor som ligger tätare in på handledningens praktik, doktorandernas progression och kontinuiteten mellan olika delar i utbildningen;
- identifierar och utvecklar arbets- och seminarieformer som kan stärka kontinuiteten i det vetenskapliga samtalet över tid, och mellan de gemensamma kurserna och ämnesmiljöerna.

Bilaga 1: Juridiska fakultetens frågeformulär för granskningsgruppen

Här redovisas gruppens gemensamma svar på frågeformuläret.

1= stämmer i mycket låg grad

2= stämmer i låg grad

3= stämmer i hög grad

4=stämmer i mycket hög grad

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten når upp till målen i högskolelagen och högskoleförordningen (examensordningen)?

4 (i mycket hög grad)

Ingen kommentar.

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten når upp till utbildningsspecifika mål, dvs. de faktiska studieresultaten motsvarar de förväntade studieresultaten?

3 (i hög grad)

Kommentar: Genomströmningen är god. Nettostudietiderna är under sex år och minskande över tid. Det finns enligt den redovisade statistiken skillnader i studietider mellan olika forskarutbildningsämnen. Likvärdigheten i utbildningen mellan olika ämnen kan ökas.

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet?

4 (i mycket hög grad)

Ingen kommentar.

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten sätter doktoranders lärande i centrum?

4 (i mycket hög grad)

Kommentar: Formerna för progression och kontinuitet mellan utbildningens olika delar kan utvecklas ytterligare. Utbudet av kompletteringskurser varierar mellan ämnen och över tid.

I vilken grad anser ni att målen med forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten examineras på ett ändamålsenligt sätt?

4 (i mycket hög grad)

Kommentar: Inslaget av extern granskning vid framläggningsseminarier och examination kan stärkas ytterligare. Examination av kurser och seminarier ska vara likvärdig mellan små och stora ämnen.

I vilken grad anser ni att målen med forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten examineras på ett rättssäkert sätt?

4 (i mycket hög grad)

Kommentar: Det är viktigt att examination sker på likvärdigt sätt mellan olika ämnen. Det ska vara tydligt vilka seminarier som är obligatoriska och poänggivande. Skapa förutsägbarhet och tydliga riktlinjer för kraven på sammanläggningsavhandlingar.

I vilken grad anser ni att målen med forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten säkerställer progression?

3 (i hög grad)

Kommentar: Det finns en klar och ändamålsenlig struktur och kontinuitet mellan olika moment i utbildningen såsom olika kurser och framläggningsseminarier. De kollegiala formerna för erfarenhetsutbyte och kollektivt arbete med fokus på handledningen kan utvecklas. Integreringen av den inledande teorikursen och formerna för teoretisk feedback i handledningen kan förstärkas. ISP kan användas mer aktivt som ett verktyg för att stimulera och följa upp progression i den enskilda doktorandens utbildning.

I vilken grad anser ni att verksamma i forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens?

4 (i mycket hög grad)

Kommentar: Kraven som ställs på handledarnas gemensamma kompetens är formaliserat genom kravet på handledarkurs. Det seniora kollegiet besitter sammantaget en mycket hög vetenskaplig och ämnesmässig kompetens. Det finns i själva verket en mycket stor överkapacitet av handledarkompetens vid fakulteten i relation till utbildningens volym.

I vilken grad anser ni att lärarkapaciteten är tillräcklig vid den Juridiska fakulteten?

3 (i hög grad)

Kommentar: Överkapaciteten av handledarkompetens motsvaras inte i alla delar av utbildningen. Den inledande, mycket kvalificerade och högt uppskattade teorikursen är starkt beroende av en enskild lärare. Den decentraliserade modellen för forskning och forskarutbildning innebär att enskilda och mindre ämnesmiljöer är särskilt sårbara och personavhängiga.

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten främjar internationalisering och internationella perspektiv?

3 (i hög grad)

Kommentar: Det finns mycket goda möjligheter för doktorander att få stöd för resor till konferenser och forskningsvistelser i andra länder. Vissa ämnesområden har dock ett starkare fokus på svenskspråkig empiri vilket upplevs begränsa publiceringsmöjligheterna. Samtidigt pågår en internationalisering av forskningen inom delar av rättsvetenskapen, vilket också öppnar för internationella samarbeten och utbyten, också inom utbildningen på forskarnivå. Detta gör forskningens internationalisering till ett viktigt utvecklingsområde för fakulteten. Integreringen av och likvärdigheten i utbildningen för de internationella doktorander som finns i miljön kan också förbättras.

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten främjar ett hållbarhetsperspektiv?

2 (i låg grad)

Kommentar: Utöver det miljöansvar som åligger fakulteten genom centrala riktlinjer och regleringar framstår inte hållbarhet i någon speciell betydelse (social, miljömässig, etc.) som ett prioriterat eller strategiskt uttalat område i forskarutbildningen.

I vilken grad anser ni att jämställdhetsperspektiv integreras i forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten.

4 (i mycket hög grad)

Kommentar: Jämställdhet tematiseras och diskuteras inom ramen för utbildningens kursdelar. En arbetsgrupp har särskilt ansvar för arbetet med jämställdhetsfrågor.

I vilken grad anser ni att forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap samt förbereder doktoranderna för ett framtida arbetsliv?

3 (i hög grad)

Kommentar: Utbildningen är av mycket stor betydelse för och motsvarar samhällets behov av juridisk kunskap och expertis inom flera områden. Inslagen av karriärstöd och professionsfokus i utbildningen kan emellertid utvecklas och förstärkas. I fakultetens

arbete och prioriteringar inom utbildningen ligger tonvikten på yrket som – och fakultetens eget behov av – universitetslärare inom juridikens olika delar. Lika stort fokus kan med fördel läggas på forskarutbildningen som en förberedelse till yrket som forskare och ett arbetsliv utanför akademien. Det arbetet kan vinna på att tydligare artikulera de särskilda färdigheter och kompetenser som fakultetens doktorander tillägnar sig genom utbildningen.

I vilken grad anser ni att doktoranderna har inflytande i planering och genomförande av forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten?

3 (i hög grad)

Kommentar: Det finns en väl fungerande, engagerad och mycket tillgänglig stödstruktur kring utbildningen, speciellt i form av studierektor, som för en kontinuerlig dialog med doktoranderna om kursplaner, genom särskilda karriärdagar och andra gemensamma inslag i utbildningen. Doktoranderna har också möjligheter att påverka kursutbudet lokalt och kan även själva söka upp relevanta kurser och andra vetenskapliga aktiviteter vid andra lärosäten. Möjligheterna till faktiskt inflytande över seminarier, handledningens former och övrig planering kan dock variera mellan olika ämnen.

I vilken grad anser ni att doktoranderna har inflytande i uppföljningen av forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten?

3 (i hög grad)

Kommentar: Doktoranderna har goda möjligheter till inflytande genom den pågående utvärderingen, till exempel genom doktorandrådets medverkan samt genom den genomförda doktorandenkäten. Den omvittnat goda kontakten med studierektor är av allt att döma också en viktig kanal för doktorandernas inflytande över utbildningens kontinuerliga uppföljning. Det är svårare för bedömargruppen att tydligt se i vilka former uppföljningen av handledning och den individuella utbildningen sker. Sättet att använda ISP varierar kraftigt och delar av utbildningsmiljön är sårbar genom sin begränsade skala. Det är viktigt att former för doktorandernas inflytande i uppföljningen finns som inte hämmas av oro för potentiella konflikter eller är alltför personavhängiga.

I vilken grad anser ni att det föreligger en tillgänglig studiemiljö för doktoranderna vid den Juridiska fakulteten?

4 (i mycket hög grad)

Kommentar: Den fysiska studiemiljön präglas av närhet och mycket väl utvecklade och tillgängliga faciliteter såsom bibliotek, studieplatser och tillgång till arbetsrum där doktoranderna ofta sitter nära seniora forskare inom sina ämnen. I en stor och samtidigt decentraliserad miljö är samtidigt behovet av tydliga kommunikationsvägar och tillgång till information stort. Tillgängligheten till den gemensamma forskningsmiljön i form av seminarier och andra vetenskapliga aktiviteter kan ökas genom minskad informalitet.

I vilken grad anser ni att det föreligger en ändamålsenlig studiemiljö för doktoranderna vid den Juridiska fakulteten?

4 (i mycket hög grad)

Ingen kommentar.

I vilken grad anser ni att det genomförs en kontinuerlig uppföljning av forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten?

3 (i hög grad)

Kommentar: Det finns en väl utbyggd struktur för kontinuerlig uppföljning av olika aspekter av utbildningen på en samordnad nivå (forskningsutskott, studierektor, utbildningsledare, särskilda arbetsgrupper). Den aspekt av den kontinuerliga uppföljningen som enligt bedömagruppen skulle kunna förstärkas handlar om formerna för det kollegiala utbytet mellan handledarna och den kontinuerliga uppföljningen av de enskilda doktorandernas arbete. Handledarkollegiet sammanträder i nuvarande form någon gång per år och kring mer övergripande frågor. Ett mer aktivt handledarkollegium skulle också kunna stärka samordningen och kontinuiteten mellan ämnena.

I vilken grad anser ni att det genomförs en kontinuerlig utveckling av forskarutbildningen vid den Juridiska fakulteten?

3 (i hög grad)

Kommentar: Kursutbudet kompletteras och förnyas kontinuerligt även om utbildningens volym begränsar utrymmet. En arbetsgrupp har för närvarande i uppdrag att göra en översyn av bland annat ämnesbeteckningar. Nya ämnesområden och samarbeten har också successivt förändrat forskarutbildningen. Samtidigt har fakultetens svårigheter att finansiera större grupper av doktorander under en period överskuggat andra sidor av utvecklingen av utbildningen. Finansieringsfrågan är även fortsättningsvis av central strategisk betydelse, men bör enligt granskningsgruppen även kopplas ihop med åtgärder som stärker samordningen i utbildningen.